

Handläggare
Susanne Forss Gustafsson
Telefon: 08-508 22 000

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2014-10-23

Vikten av allas barns rätt till en giftfri miljö i förskolan

Svar på medborgarförslag

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på medborgarförslaget.

Maria Mannerholm
stadsdelsdirektör

Yvonne Goldberg
avdelningschef

Sammanfattning

Ett medborgarförslag om vikten av att alla barn ska ha rätt till en giftfri miljö i förskolan inkom till nämnden den 19 juni 2014. Förvaltningen anser att förslagställaren lyfter angelägna frågor. Vägledande för stadsdelsförvaltningens arbete är stadens gemensamma styrdokument såsom *Miljöprogram för Stockholm 2012-2015*, *Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019* och *Stockholms stads upphandlingspolicy*. Förvaltningen redogör kort för planernas innehåll samt hur man arbetar utifrån dessa för att minska miljöfarliga ämnen och öka andelen ekologisk mat i förskolorna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för förskola och äldreomsorg i egenregi samt samhällsplanering. Fackliga organisationerna har informerats på samverkansgrupp 30 september.

Bakgrund

Ett medborgarförslag om vikten av att alla barn ska ha rätten till en giftfri miljö i förskolan har lämnats till nämnden den 19 juni 2014.

Förslagsställaren föreslår att Hägersten Liljeholmens stadsdelsförvaltning:

1. Inför ekologisk obesprutad mat på förskolorna.
2. Skärper hälso- och miljökraven i den kommunala upphandlingen för att få en bättre miljö på förskolorna och säkerställer att inköp sker så att lägsta pris inte är styrande (Se nytt beslut i EU-parlamentet januari 2014).
3. Antar ett handlingsprogram för en Giftfri förskola som omfattar en kartläggning och plan för utbyte av inredning och leksaker till de med mindre hälso- och miljöfarliga ämnen. En styrning steg för steg av flöden av nya varor rekommenderas för att övergå till miljömärkta produkter och mer ekologisk mat utan farliga kemikalier.
4. Ställer krav på att förskolor inom kommunen rensar ut befintliga varor med potentiellt farliga kemikalier från förskolorna (se Naturskyddsföreningens rapport "Giftfria barn leka bäst").
5. Ger stöd till förskolorna att implementera kraven på egenkontroll rörande kemikalier i enlighet med lagstiftningen.
6. Säkerställer, i den mån förskolorna själva står för inköpen, att inköpsrekommendationer finns på alla förskolor där miljö- och kemikalieaspekter ingår.
7. Ställer krav på nybyggen och renoveringar så att inte nya problem uppstår.
8. Implementerar krav mot miljögifter och farliga kemikalier i de delar av styrdokument som berör förskolan och att detta följs upp årligen."

Ärendet

Förvaltningen har den 12 juni i år, i ett ärende till nämnden redogjort för hur man arbetar för att minska barns exponering för skadliga kemikalier, Dnr 147-2014-1.2.1. Likaså har förvaltningen i ett ärende den 12 juni, Dnr 196-2014-1.2.4, svarat på ett medborgarförslag om att stadsdelens förskolor ska övergå till ekologisk mat. Båda ärendena behandlar förslagsställarens frågor.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Med skrivelsen lyfter förslagställaren angelägna frågor om vikten av giftfri miljö och mat i förskolan. Stockholms stads kommunfullmäktige beslutar om styrande mål och riktlinjer för stadens verksamheter, vilket i sin tur sätter agendan för miljöarbetet inom stadsdelens verksamheter.

Styrande mål för förvaltningens arbete

Exempel på styrande mål är ”*Miljöprogram för Stockholm 2012-2015*”. I Stockholms miljöprogram visar stadens ambitioner inom miljöområdet. Miljöprogrammets syfte är att styra och samordna stadens egen verksamhet i en miljöanpassad riktning. Miljöprogrammet innehåller sex inriktningsmål och 29 detaljerade delmål som staden ska uppfylla. Inriktningsmålen är: Miljöeffektiva transporter, Giftfria varor och byggnader, Hållbar energianvändning, Hållbar användning av mark och vatten, Miljöeffektiv avfallshantering, Sund inomhusmiljö.

I samband med att kommunfullmäktige beslutade om miljöprogrammet (utl. 2011:171, Dnr 303-1207/2010) fick miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram ett förslag till kemikalieplan för Stockholm där stadens förvaltningar och bolag får tydligare vägledning om vad miljöprogrammets delmål innebär. Kommunfullmäktige har 12 juni 2014 beslutat om ”*Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019*”. Kemikalieplanen utgår från en övergripande vision: *Giffritt Stockholm 2030 – kemikaliearbete i världsklass*. Den innehåller åtgärder som berör en stor del av stadens verksamheter inom områden som upphandling, bygg- och anläggning, kommunikation m.m. I planen beskrivs bland annat vilka typer av ämnen som är viktigast att minska förekomsten av samt en särskild inriktning på barns exponering.

- Kemikalieplanens prioritering på *barns vardag* som ett särskilt viktigt insatsområde.
- I kemikalieplanen slås fast att staden inte ska bygga upp egna system för kravställande på varor, byggmaterial och kemiska produkter. Detta förenklar både för stadens handläggare och för leverantörer som ofta framför att det försvårar när olika kommuner ställer olika krav.
- Mål inom kemikaliearbetet kan uppnås genom att verktygen används konsekvent och genom att krav som ställs följs upp systematiskt.
- Ett kemikalicentrum inrättas vid Miljöförvaltningen meduppdrag att stödja och följa upp kemikaliearbetet vid förvaltningar och bolag. Det innebär bland annat att ge råd och

vägledning vid formulering och uppföljning av kemikaliekrav vid upphandlingar, att samordna frågor om kemikalier i byggmaterial och att fungera som kompetens stöd till tillsynen

Staden har vidare antagit en *upphandlingspolicy* som stadsdelarna har att följa. Många upphandlingar sker centralt eller gemensamt. Många av de varor som förskolorna köper avropas på så kallade ramavtal. Det innebär att de är styrda till vissa produkter enligt avtalet.

I den *årliga budgeten* anger kommunfullmäktiges målsättningar och ekonomiska ramar för stadsdelens verksamheter. För 2014 anges mål att andelen inköpta ekologiska livsmedel av den totala mängden inköpta livsmedel ska vara 20 %.

Stadsdelsförvaltningens arbete för giffri miljö

Stadsdelsförvaltningen verkar för den giffria förskolan genom att fasa ut olämpligt material på äldre förskolor och vid nyanskaffning välja giffria inventarier och utrusning. Likaså kan stadsdelsnämnden påverka genom inköp av livsmedel och förbrukningsvaror. Kemikaliecentrum blir ett stöd genom aktiviteter och informationsmaterial.

Avdelningen för samhällsplaneringen som beställer nya förskolor följer nogsamt de rekommendationer som finns för att utforma hälsosamma och säkra miljöer. Ett exempel är att man prövar gummimaterial på golv i stället för plast på nybyggd förskola.

Förskolorna arbetar sedan länge aktivt med att utveckla förståelse för naturens olika kretslopp och hänsyn till gemensamma miljön. Att verka för hållbar utveckling är något som också finns inskrivet i förskolans läroplan: ”Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro ska prägla förskolans verksamhet. Förskolan ska medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp.”

Detta gör att många förskolor på eget initiativ väljer bra miljöval och giffritt för såväl inredning och leksaker som livsmedel och hygienvaror. Flera av förskolor är kravmärkta och/eller använder Naturskyddsföreningens checklista för hur man ”giftbantar förskolan”.

Det finns inte möjligheter för varje enskild förvaltning att avsätta resurser för att själva hålla den kompetensen eller driva egna projekt vid sidan om stadens gemensamma satsning.

Förskolornas arbete för en giftfri miljö kan bli mer systematisk till exempel genom att staden anger konkreta mål, aktiviteter och tidsplaner som bidrar till detta. Det kan också vara en fördel om arbetet med att verka för giftfri miljö uppmärksammas intensivt under en period där någon eller några har till uppgift att samordna och driva arbetet. Detta arbete kan ske inom stadsdelens rådande organisation när staden inrättat Kemikalicentrum som kan ge stöd och vägledning för arbetet samt följa upp kemikaliearbetet i förvaltningar och bolag.

Stor betydelse för stadsdelens arbete har genomförda upphandlingar och stöd för att ställa rätt krav där. Ett annat sätt att minska gifter är att öka stadens mål vad gäller andelen inköp av ekologiska varor.

I dag är det inte möjligt att inhandla 100 % ekologiska varor av flera skäl. Det huvudsakliga skälet är att det inte finns tillräcklig mängd ekologiska varor att köpa och det blir dessutom betydligt dyrare att inhandla. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnds enheter uppfyller stadens mål och några enheter köper en större andel ekologiska varor.

Bilagor

1. Medborgarförslag
2. Stockholms stads miljöprogram, kortversion finns på www.insynsverige.se/stockholm under Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, sammanträde 23 oktober 2014.